

САНАА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУС
КАБЫАТА

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 27 — 28 (8136 — 8137) ☆ 1997 сыл күдүн тутан 8 күнэ. Субюта ☆ Сынаата — 2188 солк.

Булт управлениета: түмүктөр, проблемалар

Ааспыт 1996 сылга улуус булдун управлениетин кытта 53 кадровой уонна любитель булчуттар дуоҕабардаан үлэлээтилэр. Ол түмүгүр билырылч улууска 141 киис, 6719 андаатар, 274 тини, 73 кырынаас, 27 солотдо, 5 кыһын саһыл бултанын. Барыта 122,2 мөл солк, түүлээх соботуопкаланна. «Сахабулт» концерн түүлээх тутар базатыгар итинэн 79,8 мөл. солк, түүлээх туттардыбыт. Маныаха туттарарлар орто сыана киискэ 242707 солк, андаатарга 12521 солк, тэтиэстэ.

Минна бириг быһаарыахха. Ол эбэтэр, ааспыт сылтан Правительство бултаныр түүлээх соҕох көрүнүр дотация төлөөн эрэр: киискэ бириг тиритигэр 140 тыһ. солк, андаатарга, кырынааска 4-тү, тыһ. солк, солотдо, тинигэ 3-тү тыһ. солк, кыһын саһылга 40 тыһ. солк. Итинэн ааспыт сыл киискэ кааба-талыгар улуус түүлээххэ былааннааһыгар дотация 50 бырыһыана кэлбитэ. Хаалбыт 50 бырыһыан ити түмүгүнэн кэллэхтээх эрэри, хонутаата. Билин управлениетин концерн туттарар дуоҕабара кыһын 100 уонна андаатарга 1500 тирин этэ. Көстөрүн курдук, бултаммыт түүлээх бары көрүнүрүн аһары толорбуһут. Аны дуоҕабарга иһиллэһит эрэ сыла-парада дотация бөриллэр. Итинэн үөлэ эһилибит түүлээххит сорох өттүн 1997 сыл санатыгар баста-ны квартал суотугар туттардыбыт.

Дотацияны, биллэн тураа, дуоҕабардаах кадровой эрэ булчуттарга тиксэрдилэр. Түүлээх соботуопка-лааһынга бастыһыарбытын ааттаахха, Мырыла-тан С. А. Попов (8,3 мөл. солк, туттарда), Чанар-тан Н. Н. Ефремов (7,7 мөл. солк.), А. Г. Адамов (7,0 мөл. солк.), Хадаартан Н. Е. Давыдов (6,5 мөл. солк.) буолаллар.

Бултаанын айылҕаны кытта кыһа сибээстээх, олох айыада тууу биэрэринин өлөрбүт, үлэлибит. Аас-пыт сылларга күүлэр уоланнар, андаатар олоху-буута мөлтөөбүтэ. Бу түүлээх соботуопкалааһын эрдук 1994—1996 сс. биллэрдики атыабыта. Арай билырылч собуруу нэһиликтэргэ үрүктэр уулан-нар, быйыл ити нэһиликтэртэн андаатары туттармы көбүчү буолла. Хоту нэһиликтэр көрдөрүүлэрэ биллгин да мөлтөһүүр. Быйыл киис жалтох. Ол сү-рүн биригинистинэн аһылытын экирэтэн аһаныс-быта, олохсуйбата буолла.

Булчуттарбытын сирдээр, кэлин үс сылга булт сезонугар Уус-Майа улуунун «Урайа» общинатын кытта дуоҕабардаан, Нуотара улаастаһын ыла сыл-дыбыһыныт. Бу үс сылга арсентатын төлөбүрүн ур-авление бэйэтэ уйуммута. Экономическай өттүнэн анализтаан көрөр буолаахха, бултаммыт түүлээх аренда төлөбүрүн ыраадынан саппат, киис да аһа-йах. Итинэн олобуран, быйылгы 1996—1997 сс. се-зонга кыһын дуоҕабардаспатыбыт. Олох быйылгы кыһын Нуотарага тахсыбатахпыт. Вирдинээх бу-лчуттар эрэ бэйэлэрэ бу общинаны кытта дуоҕабар-даан бултаатылар.

Булчуттар туттарбыт түүлээхтэрин иһин тутатын-уу харчынан аахсан иһэллэрэ ситиһилинэ. Маныаха «Сахабулт» концерн өгөтө уахаан. Правительство туруорсан, бырыһыана суох кредит ылаа, улуустарга түүлээх хомуйуутугар диэн дуоҕабарынан көрөн тү-рүттэ. Билигин да туруунаа түүлээхтэрин кытта аахсан, нэспит суох.

Ити эрэри булчуттар кыһалбалар, собулаэбт өрүттэрэ суох буолбатах. Урунку курдук биллгин кинилэргэ туох да босхо бөриллибэт, хаачыаллыбэт. Туттар сөлүөрүн-сөбүргэллэрин, таһастарын-сапта-рын барытын харчыларын атылаһааллар. Бада-быттары да иһин, ыарахат сыаналааһын тутуна-лар. Управление булчуттары кытта кыһынны ыда-га, бултаанын сезонугар эрэ, дуоҕабардаан үлэлээтэ. Салынгы нэмгэ бэйэлэрэ ханна үлэ булалларынан тардаһаллар. Управление булчуттар кыһалбалары көрөр ыарахаттарын туоратара туох кыаллары өгө-рө, тэрииз сатыыр. Туттар сөлүөрүн-сөбүргэллэрин, сөлүөх, сөлүөх суотугар ордо, уруунаа биэрэни

практикалыыр. Ону таһынан анал ирдэнэр докумуо-ннаах буоллаһтарына, кыра калибрдаах сааны бары-ларыгар хааччада суох түгүттэбит. Этилибитин кур-дук, соботуопка иһин төлөбүрү харчынан аахсарга кыһаллабыт. Чалчатылдох малы-салы, туттар тэри-ли, богуруону биэрэбит.

Сүрүн бөлүгүрөстөрү быһыар «Сахабулт» концерн көмөлөһөр, проблемаларытын. Правительство-н кытта быһаарсар, туруорсар. Холобур, булчуттарга туорма быһымынан босхо спец-таннаа, туттар са-би-сөбүргэти бөрдөрүнө уода. Быйыл эмнэ түү-лээх бары көрүгүрүгүр дотация көрүлүнө. Балар бары олохтоохтук быһаарылынааһтарына, түүлээх-сүттэргэ сирдээх чалчатыа буолуо ээ.

Уоллаан тэриллибитин кыратын сирдатан аһаа-сон, Республикада булт хаһайыстыбааһын сайын-нар, түүлээх соботуопкатын сүрүнүүр сыалтан, 1992 сыл балаан иһыгар «Сахабулт» национальнай ко-нцерн тэриллибитэ. Генеральнай директорынан Н. Н. Петров ананан бу күнгэ дээрэ үлэлээр. Ааспыт түөрт сылга концерн хаһайыстыба, салайар орга-ле быһымынан, сайдыбытын бэлиэтээх наада. Бу дьобуус коллектив 5 өтөдлөөх, ону таһынан прои-зводственной уонна түүлээх тутар базалары сөргө тир-гиллэр, түүлээх таһааһы тигэр, атах таһааһын өгө-рөр сыматардаах, иһин маһаһылынаах. Балартаа кыла-ска иһинэр тутуллан үлээтэ кирибит итальянскай «оборудованиелаах түүлээх иһинэр уонка иһтөнөр сыматтары ураты бэлиэтээр наада. «Франчечия» диэн итальянскай фирманы кытта дуоҕабардаан бу ли-ниялар үлэни тураллар. Олору көрөр-күтөр, үлэ-тэргэ дьоннорун Италияга бэйэлэргэ бу фирмага үө-рэттэрдилэр. Урдүн кылаастаах нис маастардара са-на технологияны хайым-үһөө баһылаатылар. Ма-нан сылтан-сыл ахсын өгөрон таһааһар бородуу-суйа ахсан да, хаачыстыба да өттүнэн элбээн, тун-сан иһэр. Өгөрон таһааһар бородуукуна ассорти-ме-на эмнэ кыһыр уонна аан дойду таһымыгар эппэ-тээр буолла. Концерн Россия хаа да куораттарыгар быһытаһаа, дьаарбанкаа кыһын, биһирэбиста ыла, бэлиэтээх даһаны. Иһинки былааннарыгар аны түүлээх кырааскалааһын линиятын киллэрин үлэтэ турар.

Булт салыатин улуустааһы структураларыгар бу сылтан уларытын кириэрин нэһилбит. «Саха-булт» концерн өссө былырыан сэттинэн 11 күнүгэ-ри Президент М. Николаев Ыйаадынан государс-твеннай унитарнай предприятие статуһун ылабыта. Тыа хаһайыстыбатын министрствотын иһинэн ки-рэр эрэри, бэйэтин салаатыгар бас-кэс тэрилтэ буолар. Манан Устаабыгар уларыһымылар иһил-лэрдэ. Олох сибээстээх бу уларыһымылар улуустарда-гы булт управленеларыгар эмнэ тарҕаныахтара. Олох докумуоннарын өгөруу, ситэрин үлэтэ ы-тыллар.

И. КОРКИН,

улуустааһы булт управлениета начальнига.

БУРУУ ОГОРУУ ТАБААРЫЛЛЫБАТАХ

Ааспыт сыл эргэтигэр «Россия-Сала» алмаһаа акционернай компанияны утары холуобунай дыма-ла тэриллибитэ. Компанияны өмүк валютаһынан соку-найа суох операцияны өгөрууга буруйдаабыттар.

Москваатан «АПРОСА» АК пресс-сулууспатыт иһитинэрбиттэринэн, РФ налоговай полицияты, ситиһэһилинэр управлениета, буруу өгөруу та-һаарылыбатаһын быһымынан, холуобунай дыма-ла тохтоото.

ХОМОБОН ТЫЛЛААХТАР КҮРЭХТЭРЭ

ДЬОКУУСКАН. Национальнай библиотека акте-вий савалатыгар «Саха кэскилэ» хамсааһын уонна би-

СИРЭЙ КӨРСӨН, НЫИЧЧИ-ХОЧЧУ

Соторутааһыта Куовалытааһы быһаардыыр учас-тан быһаардааччыларыгар Улуус Мунһааһын иһин сыллаах үлэтин туһунаа депутаттын П. Н. Мишин отчуоттаата. Кэлсэтингэ кыттыбыт 8 киһи депутат нэһилиннээх туруорсуутун олоххо иһиллэрингэ сөл-төөх үлэни ыһпытын астынан туран бэлиэтэти-лэр. П. Н. Мишин дьону, нэһилиннээх кытта үлэлиир, кыһаһылаах, эһит тылын толорууга утумнаахтын ылаһыар иһин быһымынан сыана-лаанна.

Тууу барытын бириг хайыскалаах идеологияны-хам баттаан туууууу тохтотор аатыран, нөлүү өт-түгэр аһа түһэн, кыһини сылларга нэһилиннээх кытта сирэй көрсөн, атах төлөһүн өлөһөн отчуотта-һыннар олохто суох тохтолулубуттар. Ол да иһин нэһилиннээххэ төһө көмө өгөһүлүбүтэ, төһө үл-харчы, уһа-хаһас да буолбатар, өрөсүоттаммыта биллибэт буолан, «үһү» диэн араас уских кэһэһинэр тарҕаналара үксээтэ. Олох бу отчуот хайдах эрэ улуус үлэтин-хамнаһын ыдаһардар, өһү-санааны олох кыһа эйгэтигэр туһаайыма дууһуууу кы-ламинатар дуу дин санаатым.

Кэлсэтингэ тыл эһит быһаардааччылар Д. Д. Трофимов, Н. В. Оконешиников улууска үл-харчы тө-һө сөлтөөхтүк өрөсүоттаммытын иһиниһэрэн-би-лэрин иһин кыаллыбатын ыһаан туран, чаһынай дьэ-лэхтэргэ бөриллиэхтээх компенсация, нураан буол-бутунаа бөриллибит үл. үтүт туттары иһин бөри-лиэхтээх дотация ханна тинийбитин, төһө бөри-либэтин депутат ыйытын өгөрон быһаартарыгар, Чурапчы салыһыатын арбаа эһитигэр улуускалар өгөруу, сыдыһыны сүрүн аартыктарын бэраада-һыыр, онуоха техникскай көрдөһүллэри кытаһаахтын туһууу маадаһын ыһдылар, этиллэри киллэрдилэр.

Өгөруу иһитингэ нуруот педагогикатын туһаныа, өгөлөр салыһыгы сыһыалаһыарын тэриһи иһиннээ уһуһаан көрсөр ыарахаттар, туоратыма көмө наа-да буолбутун В. Н. Иустинова сирдээхтин туруору-та. Оттон П. Н. Посельская урут 50 үөрэнээччи-э ананан тутуллубут оскуолага билигин 150-тан таһа-аһа үөрэнэринэн, аны күһүн маһынай кылааска 60-тан таһаа өһө эһин иһирэринэн, оскуолаа кыһа-тын бөлүгүрүлүгүр коллектив Улуус Мунһааһар көрдөһүү сүрүгүн депутатка туттарда.

Уолсайынан даһаны, салыһыа арбаа өтө түргэ-тэтиһинэн кыһын иһэр. Иһини болломтоһо ылаан, те-лефон, радиоку киллэринин, автобуу сырытына-рыһын, Куоһара көпүстэрин дириһэтэн сүөһүнү уу-нан хаачыһыны былааннаахтын тэриһин наада-тын В. Н. Дьлчювскай, С. М. Карпов тоһоолоон бэлиэтэтиллэр.

Кэлсэтин иһингэр арыһылааһыны утары кыһа-далаһынаах үлэ ыһытылыбата. Мугудан «саахты-рын» опыта ситэ-хотө тарҕатылыбата турда. Улуус Мунһааһа иһиннээх чоһуу программа өгөстөн үл-лэһирэ көм ирдэбилиһин буолла. Манаа даһатан, улуус иһингэр тутуллубут Айыы балаһана саһа төрүт кул-туратын сөргүтүүгэ, саһаһыа сирэи-туому тарҕаты-га, үтүө үгэстэри иһитингэ аһалын кыһын туһа-лаһаа, аһын хайысхалан барар куттаһа кирибэ-тэ бэлиэтэһинэ. Кырдыта даһаны, аһааһын-сирэһин, ары-тылааһын, үөрүү-көтүү, өһүомайдааһын хоолдугу-хоткутан, сөһүөрөн, ыһытабылы биллэрен аһар, сирбит ыһсатыгар тэриллибитэ төһө сирдээхэ буол-ла. Сэтэ-салыһа суога буолуо дуо?

Урунку Сэбиэттэр курдук, дьаһалта, депутаттар байаларынан дьон-нуруот иһингэр отчуоттуулара буоллар, быһаардааччылар да ханан эһит кыттыга-таах, эһиттэһиһтээх курдук санааһахтара, күүстэ, кыһаарынан көмөлөһө сатыахтара да ээ. Дьон-сэр-гэ түмүллүө этэ буоллада.

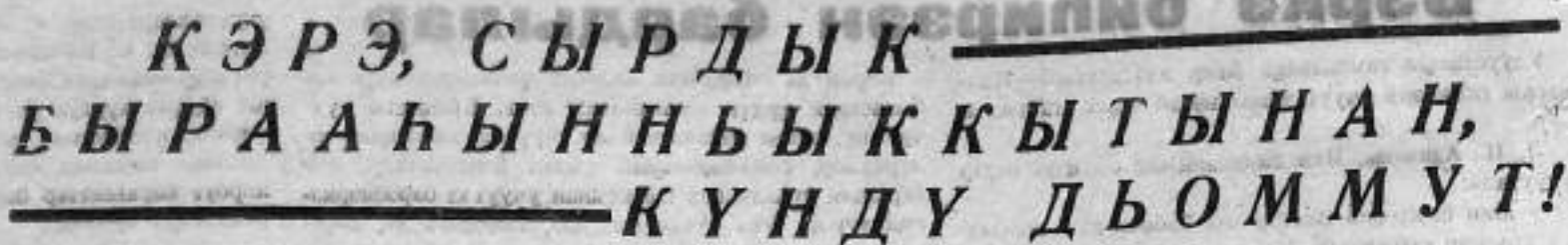
Мунһааһа иһин сөргө улуус баһылыгар кандидат А. А. Шадрин платформатын туһунаа киһи көбү-дүүр бөлөһүн кыһын М. М. Оконешиников иһити-нэрин өгөрдө. Мунһаах кыттылаахтара А. А. Ша-дрин кандидатуратын өһүүргэ быһаарыһылар.

С. ЧИЧИГИНАРОВ.

библиотека кыһаһын үөрэтэр отдела тэриһит устар уууу соһоһолуур хоһоһой тыллаахтар иһини күрөх-тэрэ түмүктэһинэ. Иһиннэ 15 киһи, ол иһингэр Чурап-чыттан 4 оскуола өгөтө, кыттыһыны ыла кыттаач-чылар ортолоругар учууталлар, пенсионердар, туттааччы, медиктэр, артист, фотограф бааллар. Ки-иллэр араас иһиллэхтэрин таһынан саастарынан уонна олох көрүүлэринэн эмнэ тус-туһунаа дьол. Ол эрэри киһилэри төрөөбүт тылларыгар таһыт-түмэр.

Күрөх кыһыһылааһынан СР үтүөлээх учуутала, поэт Василий Васильков — Босюн таһыста.

СНА.



● ПУБЛИЦИСТИКА

Кашсэттилэр С. ЛАВРЕНТЬЕВА, Г. ИЗАНОВА

УЛУУСТАНЫ НАРОДНАЙ СУУТ ЖОРИСТ-ЖАҢСУЛТАНА

